

Upptäck stadens natur

Naturskolans guide till centrala Umeås grönområden

UMEÅ
KOMMUN

www.umea.se/kommun

Omslagfotografi

Vänortsparken innehåller över tjugo olika trädarter och ett trettiotal olika prydnadsbuskar. Här finns många olika barrträd, t.ex. Fugigran, pichtagran och blågran.

© Umeå kommun 2018

Adress: Skolgatan 31a
Postadress: 901 84 Umeå
Hemsida: www.umea.se

Produktion: Naturskolan i Umeå

Fotografer: Naturskolan: Matz Glantz, Hans Lindborg, Lennart Wendel. Shutterstock.com: BMJ, DoublePHOTO studio, Feathercollector, Rosa Jay, John Navajo, Maria Sbytova, Sandra Standbridge, Sursad, Victor Tyakht, Joanna Zaleska

Illustratör: Matz Glantz

Denna skrift är producerad inom projektet "Upptäck stadens natur" som genomförts av Umeå kommun i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet, SLU och Västerbottens museum med bidrag från Lokala naturvårdssatsningen LONA.

2:a tryckningen.

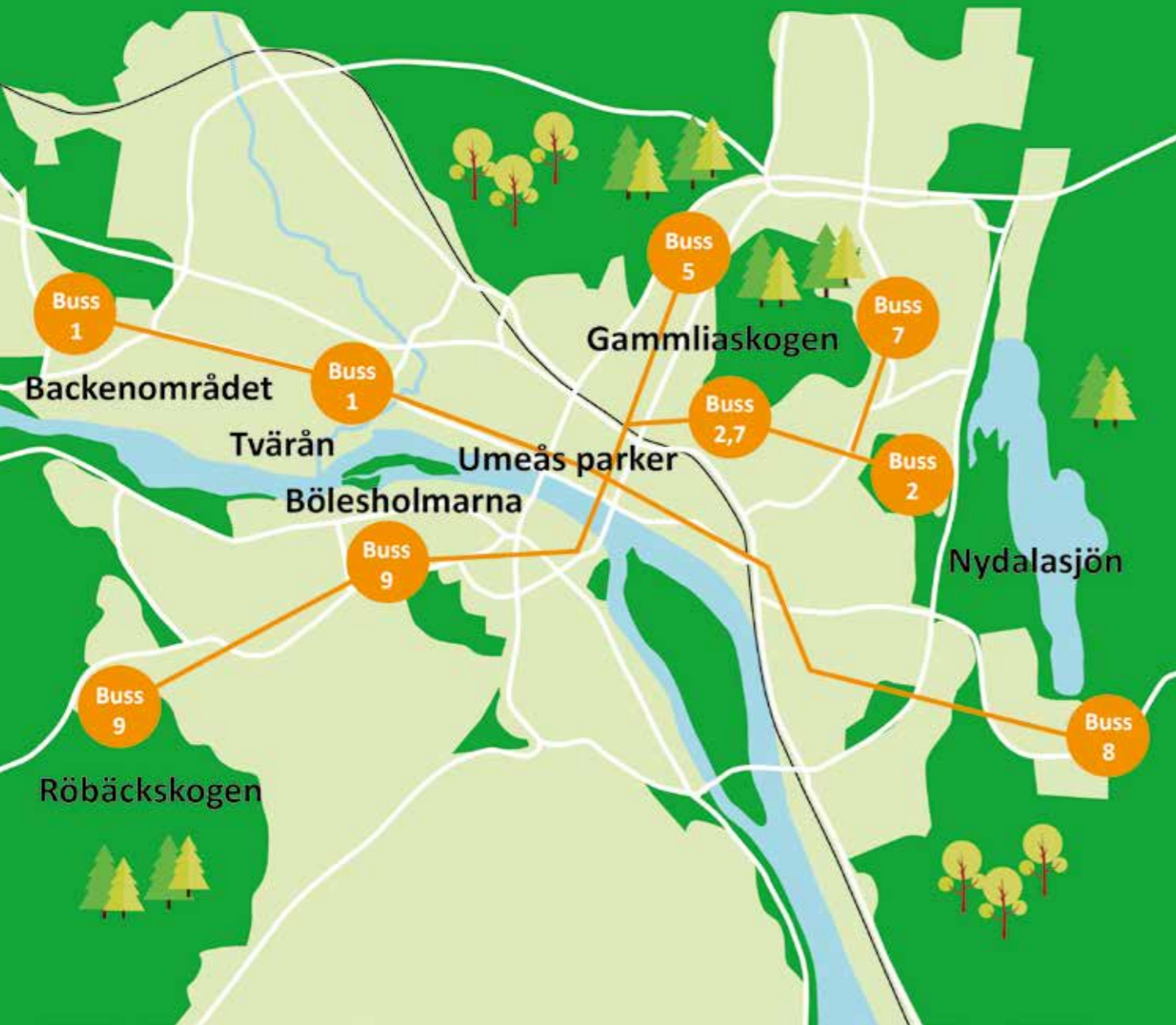
Medfinansiering av Samhällsbyggnad och Teknik och fastighet.

Upptäck stadens natur

Umeå är en grön stad och det är inte bara våra kända björkar som är gröna, utan här finns massor av små och större naturområden. Naturskolans pedagoger har haft dessa grönytor som sin arbetsplats i mer än 25 år och nu delar man med sig av sina smultronställen i denna skrift. Alla platser ligger centralt inom lokaltrafikens område och kan nås med en kortare promenad.

Ta bussen till naturen

Innehåll

Du kan ta dig till alla våra valda naturområden med lokalbuss. Längst bak i skriften hittar du inspiration i fall du vill upptäcka naturen utanför stan.

Upptäck stadens natur	03
Ta bussen till naturen	04
Natur i centrala Umeå	06
Röbäckskogen	08
Backenområdet	15
Tvärån	22
Bölesholmarna	28
Umeås parker	34
Gammliaaskogen	40
Nydalsjön	46
Allemansrätten	52
Naturskolan	55
Mer inspiration	56

Natur i centrala Umeå

För den som är nyfiken på naturupplevelser finns det massor av möjligheter i centrala delarna av Umeå. Vi har valt platser med olika karaktär för att det skall passa så många som möjligt. Här finns således både parker med breda gångar och naturområden med krokiga skogsstigar.

Årstider

Många av fotografierna i denna skrift är tagna på sommaren och det är för de flesta den årstid man väljer för naturupplevelser, men alla årstider har något fint att bjuda på och vi rekommenderar varmt att ta vara på detta. Höstens färgfyrverkeri med svamp och mogna bär, vårvinterns varma solsken mot den svalkande snön och vårens skira grönska då naturen vaknar till liv igen efter vinterdvalan - allt är upplevelser som du bjuds på i Umeås natur.

Avkoppling

Naturen har en lugnande inverkan och det är välkänt att naturmöten motverkar stress. Ta vara på denna kvalitet och gör inte utflykten svårare än att du kan koppla av.

Utmaning

För den som söker mer äventyr än avkoppling finns områden med utmaningar av varierande

grad. Kanotpaddling, längre promenader, skidtur och motionsrundor lockar många, medan andra finner utmaningar i fågelskådning och fiske eller i att leta kulturspår i landskapet. För att lyckas är det viktigt att anpassa utmaningen efter förmåga så att det finns kvar utrymmen för naturupplevelse.

Aktivitet

Utöver utmaningarna ovan erbjuder naturen mängder av möjligheter till aktivitet av olika slag. Ta med picknickkorgen eller packa ner lite kaffe att koka över en öppen eld. Varför inte baka lite bröd på elden och bre på smör som smälter av värmen. Barnen gillar att upptäcka naturen i stort och smått. En liten myra kan fascinera nästan hur länge som helst.

Hittar man en fin plats att sitta ner på så är ett enkelt hantverk trevligt att ha med sig, t.ex. stickning eller ett träämne att tälja på. En god

bok eller ett skissblock är lätt att packa med sig och med kameran kan man gå på upptäcksfärd bland blommor, smådjur och vackra vyer.

Hållbarhet

Naturen har sitt eget tempo och växer ganska långsamt. När vi är många som vill uppleva den så är risken stor att vi nöter på den mer än den tål. Därför är det viktigt att vi är rädda om naturen och inte förstör någonting. Särskilt viktigt är detta nära staden.

I slutet av denna skrift så finns det lite information om allemansrätten. Den är en fantastisk möjlighet för oss att vistas i naturen och den bygger på både möjligheter och ansvar. Grundregeln är "Inte störa och inte förstöra" och om man med sunt förnuft följer den så kommer naturen att vara till glädje för oss alla under lång tid framöver.

Låt dig inspireras av de följande sidorna där vi presenterar våra smultronställen och ger lite tips på vad man kan uppleva.

Välkommen att upptäcka stadens natur!

Naturskolan i Umeå

Jättstuguberget

Röbäcksskogen

Bara några hundra meter från lokalbussen kan man hitta detta vackra naturområde med hög tallskog, en spännande grotta och ett utsiktsberg där man kan se ända in till centrum.

Ett stort friluftsområde

Röbäcksskogen sträcker sig över ett större naturområde, strax söder om Umeå centrum. Här finns det gott om stigar och en varierad skog med mycket naturkänsla. Bara ett par hundra meter från busshållplatsen upplever man sig vara långt från stadens stress och eftersom området är så väl tilltaget kan man gå långa promenader utan att störas av trafikbrus. En runda på historiestigen är ca fem kilometer.

Jättstuguberget med både grotta och utsiktstorn är väl värt ett besök. Där finns även enklare bänkar att sitta ner på och om man tar med sig egen ved så finns det en cementring att elda i.

Röbäcksskogen lämpar sig även väl för skidutflykter under vintern. På sensommaren gillar barnen att stoppa i sig blåbär och på våren är det skönt att sitta i det värmande solskenet på berghällarna.

En varierande skog

Hitta hit

Buss nr 9 går hela vägen till Röbbäck. Från ändhållplatsen följer man en liten grusväg förbi koloniträdgårdarna och sedan vidare in i skogen.

Till Röbbäck går det asfalterad cykelväg och grusvägarna på Röbbäcksslätten är ett trevligt alternativ

Parkering finns vid idrottsplatsen, alldeles intill skolan.

Tillgänglighet

Området består främst av skogsstigar av varierande bredd. Elljusspåret är bredare. Från stigen upp till utsiktstornet är det stenigt och ca 150 meter.

Bra att veta

Vid utsiktstornet finns en enklare grillplats med stockbänkar. Det finns också gott om klippformationer att sitta på uppe på berget.

Ta med egen ved och vatten att släcka med. Från bussen till berget går det bra att dra en vagn eller liten kärra. Sista biten upp på berget får man bära för hand.

Historiestig i tallskogen

Från idrottsplatsen i Röbbäck eller buss nummer nio ändhållplats kan man följa 5km-slingan runt större delen av Röbbäcksskogen. Den leder förbi ett antal historiska platser som finns beskrivna på Ume Älvdals hemsida www.umealvdal.se. Skogen består huvudsakligen av tallar med inslag av lövskog på lägre, fuktigare områden.

En 8000 år gammal grotta

Jättstugubergets grotta har bildats av Littorinahavets vågor för 8000 år sedan. På den tiden

gick kustlinjen betydligt högre upp än i dag och klimatet var betydligt varmare, ungefär som det i dag är i sydligaste Sverige.

En gång i tiden fungerade grottan som skydd för vallpojkar (s.k. getare) i området. Detta har gett grottan namnet Jättstugan. Den ligger öster om utsiktstornet på Jättstugubergets topp och för att komma dit går man först åt nordväst från tornet och sedan runt toppen på lite lägre höjd (se kartan på sid 9).

Kochenillav

Kanske kan du upptäcka den färggranna Kochenillaven på stenarna längs stigen uppför berget mot eldplatsen. Linné beskrev lavarna som naturens fattigpöbel och brydde sig inte så mycket om att dokumentera dessa. En av de lavar han dock noterade var koschenillaven. Den känner man igen på fruktkropparnas djupröda färg.

En bedårande utsikt

På Jättstugubergets topp finns ett utsiktstorn som bjuder på en härlig utsikt över hela Röbbäckskogen. Härifrån kan man se ända in till centrala Umeå när det är klart väder. Kring tornet finns torr och fin hällmark där det passar utmärkt att sitta ner en stund och vila eller inta medhavd fika. Ett tips är att ta med en kikare att använda i utsiktstornet.

Utsiktstorn

Spår efter jättarna

För den som inte vill tro att det var getpojkar som gav namn åt Jättstuberget, utan jättar, finns det en legend som berättar att jätten som bodde i grottan för länge sedan red sin jättehäst längs skogsvägen strax öster om kolonilotterna. Här sparkade den bakut och träffade stenen med ena bakhoven, ett märke som för evigt etsat sig in i klippväggen. Kan du hitta märket av hoven?

Grotta

Historiestig

Blåbär

Grillplats

Vid sjöbodarna

Backenområdet

Älvlandskapet vid Backenkyrkan är ett område med spännande historia och en vacker, lättillgänglig natur. Här möttes en gång i tiden alla vägar som gick norr- och söderut eftersom det var här man tog sig över älven.

Ett vackert landskap

Natur- och kulturlandskapet på Backen har stått emot Umeås utbyggnad av bostäder och trafikleder. Nu finns det en skötselplan för området som skall bevara det fina landskapet i framtiden. Det finns mycket att uppleva i området och ett gott råd är att ta med picnickorgen och en filt så att du kan stanna lite längre.

Gång- och cykelleden längs älven går ända från stan och fortsätter sedan mot Energicentrum och Baggböle. Vid Älvåkern finns en liten väg ner till sjöbodarna vid älvkanten. Där finner man också Camrerens väg och en fågelterass. Lite längre uppströms är kyrkudden väl värd ett besök. Där finns också en grillplats som underhålls av kommunen.

Utmed Häradsvägen finns skyltar som berättar den spännande historien och om hur man under 1600-talet försökte anlägga Umeå stad vid färjeläget som låg en bit nedströms kyrkan.

Odlingslandskap

Hitta hit

Buss nr 1 går längs Backenvägen. Stig av antingen vid hållplats Kronoparksvägen eller Klockarvägen och promenera sedan ner mot älven.

En cykelväg går hela vägen längs älven från centrala stan.

Parkering finns vid Backenkyrkan. Handikapparkering finns vid sjöbodarna.

Tillgänglighet

I detta område finns både grusvägar och skogsstigar. Handikapparkering och handikaptoalett finns vid sjöbodarna.

Bra att veta

Grillplats med bord och bänkar finns vid kyrkudden.

Längs med Camrerens väg finns en terrass med bord och bänkar som är utmärkt för att skåda fågel eller bara ta en paus.

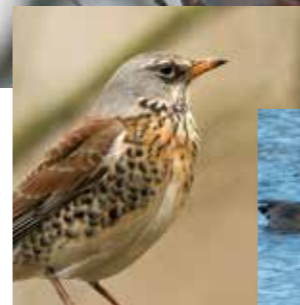
Vid sjöbodarna går det bra att bada. Där finns också en toalett.

I området finns ett antal skyltar som berättar om historien

Ett rikt fågelliv

Längs med "Camrerens väg" som i dag är en stig, finns en terrass med bord och bänkar där det lämpar sig utmärkt att sitta ner och iakttäcka det rika fågellivet. Det varierande natur- och kulturlandskapet lockar till sig många olika arter. En mängd sim- och dykänder rör sig längs älven och rastar där i slutet av april och maj. På hösten kan man se stora flockar av

kanadagäss i vattnet. Området bjuder även på många fågelarter vintertid. Det strömmande vattnet nedanför kyrkan gör att isen inte lägger sig överallt och i vakarna som uppstått kan man ofta se storskrake och knipa. I trädtoppar och dungar är sidensvansar och björktrastar en vanlig syn.

Kustlandsvägen

Färjestället vid Backenkyrkan har haft stor betydelse för områdets utveckling. Hit gick alla ridvägar från både norr och söder under 1600-talet. Med tiden så breddades de och en av de viktigare blev Kustlandsvägen som gick ända från Torneå till Gävle. Den passerade färjestället på Backen fram till grundläggandet av Umeå. Från Backen gick den vidare norrut förbi Nydalasjön och Sävar. Delar av nuvarande Häradsvägen är en rest av gamla Kustlandsvägen.

En mötesplats för handel

Redan på 1300 -talet byggdes en träkyrka där nuvarande Backenkyrkan ligger. Vid den tiden fanns det bara ett fåtal gårdar i omgivningarna, men med tiden kom platsen att få allt större betydelse eftersom färjeplatsen som låg strax nedströms kyrkan samlade resande från både norr, söder och utmed älven.

1508 byggdes en ny stenkyrka på platsen. Kyrkplikten var stark vid denna tiden och i takt med att allt fler gårdar byggdes i omgivningarna

behövdes fler kyrkstugor där kyrkobesökarna kunde övernatta. Som mest har det funnits ett par hundra kyrkstugor på platsen.

Handelsmän såg också möjligheterna med området kring färjeplatsen och flera bosatte sig i närheten för att kunna bedriva handel där alla vägar möttes. Vid färjeplatsen anlades en hamn så att sjötransporter kunde läggas till och med åren kom platsen att få allt mer betydelse för den omgivande bygden.

Försök att anlägga en stad

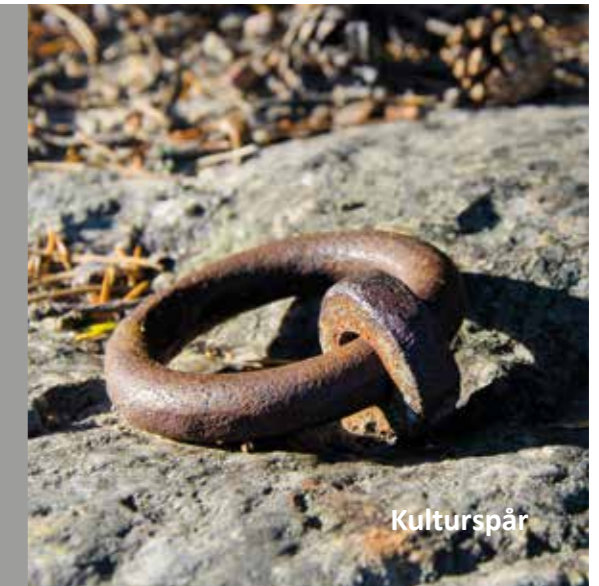
När kung Johan III planerade att anlägga en ny stad vid Umeälven år 1588 så var det inte så konstigt att han valde platsen vid hamnen och färjestället på Backen. Det var där alla människor möttes för att korsa älven och det var i området runt omkring som handelsmännen höll till. Kungen utfärdade privilegier för de handelsmän som flyttade till platsen med en förhoppning om att allt fler skulle bosätta sig och att hamnen skulle växa till en riktig stad.

Det lyckades emellertid inte så bra. Handelsmännen var tveksamma till platsen och allt för få valde att flytta dit. Sakta avtog antalet boende och 1594 fanns inga borgare mantalsskrivna i staden.

Så småningom valde man att anlägga en ny stad lite längre nedströms och det lyckades bättre. Umeå grundades 1622.

Flottningshistoria

Under senare delen av 1800-talet så byttes små, vattendrivna sågverk ut mot större, som drevs av ångmaskiner längs kusten. Timret flottades då ändå ner till kusten och sorterades i stora anläggningar ute i älven. Från 1870-talet och fram till 1915 pågick denna sortering på backenområdet, först en bit uppströms kyrkan och senare vid "Nyhultet" som låg nedströms kyrkan. Därefter flyttades sorteringsverket till Lillån vid Ön.

När Linné besökte landshövdingen på Backen

1720 anfölls Umeå av den ryska flottan som brände ner de delar av staden som man ännu inte plundrat. Landshövdingen flydde då till Grans ladugård som låg på Backenområdet. Kring den gården byggdes det sedan upp ett område med kontorsbyggnader och flera fina trädgårdar.

När Carl von Linné passerade Umeå 1732 på sin norrländska resa så valde han att göra ett besök i dessa trädgårdar. Han konstaterade att potatisen var väldigt småväxt och att det var svårt att odla tobak här. Linné övernattade och fortsatte sedan sin färd utmed kustlandsvägen. 1770 flyttade landshövdingen tillbaka in till Umeå stad igen och sedan dess har länsresidenset varit placerat där.

Här låg landshövdingens bostad

Promenadvänligt

Skogsstig

Natur möter kultur

Kyrkudden

Promenadstig längs Tvärån

Tvärån

Tväråns nedre del var tidigare en gräns mellan byarna Grisbacka och Ytterhiske. I dag rinner ån genom ett grönområde med flera promenadvägar innan den rinner ut i Umeälven. Här trivs bävvar och många småfåglar. I den blandade lövskogen finner man gott om olika arter av tickor som växer på träden

Ett levande vattendrag

Genom centrala Umeå rinner flera mindre vattendrag som kulverterats. Tvärån är det enda som bevarats ovan jord och nu utgör det en värdefull grön korridor och ett trevligt inslag i stadsmiljön med ett varierat växt- och djurliv. På senare år har åtgärder utförts för att havsvandrande öring åter skall kunna ta sig upp i ån. Hinder vid Kvarndammen och Forslunda har tagits bort och numera kan man finna både harr, gädda och öring i ån.

Kardborrar

Från gångvägen öster om Tvärån kan man följa en stig ner till mynningen i Umeälven. Den går över en äng som är rikligt beväxt med kardborrar, vars blomställningar har krokspetsar som gör att de fastnar i det mesta. Kardborren inspirerade 1941 Georges de Mestral från Schweiz att uppfinna kardborrebandet.

Gamla kvarnplatsen

Hitta hit

Buss nr 1 går längs Backenvägen. Stig av vid hållplats Stadsgränsvägen och promenera sedan ner mot älven.

En cykelväg går hela vägen längs älven från centrala stan och från Baggböle.

Parkering finns vid Lundabron.

Tillgänglighet

I detta område finns både grusvägar, asfaltvägar och skogsstigar.

Bra att veta

På båda sidor om Tväråns utlopp finns stigar som leder ner till älven.

Från Backenvägen går det en trevlig men ganska okänd stig längs Tväråns södra sida som stundtals leder ända ner till ån.

Genom att vandra över Lundabron kommer man till Bölesholmarna som beskrivs på sid 29.

På Bölesholmarn finns toaletter och badplats.

Bäver, hägg och harr

Den nedre delen av Tvärån, innan den mynnar ut i Umeälven, är kantad med mycket hägg längs de branta ravinerna, vilket ger en viss vildmarkskaraktär och fantastisk doft vid blomningen på försommaren. Längs åkanten kan du få se bäver och bäverspår. Undanröjda vandringshinder längre upp i ån har nu gjort att harr och öring lättare kan ta sig upp för att leka.

Vattendrivna kvarnar

Vattenkraften i Tvärån har under lång tid använts för att driva kvarnar. Under 1600 -talet fanns det tre kvarnar vid åns nedre del och 1833 byggdes en kvarn som stod kvar ända till 1962 då den revs och gav plats åt en gång- och cykelbro. Än i dag kan man se spår efter kvarnarna i form av ett kvarnhjul som placerats intill Kvarnbron.

Majestätiska aspar

Asp växer i hela Sverige, men gamla grova aspar blir mer och mer ovanliga i våra skogar. I norra Sverige blir asparna äldst, upp emot 300-400 år gamla. I levande och döda aspar har man hittat närmare 1000 olika arter av småkryp, svampar och lavar. En del gamla aspar angrips av svamp som gör veden lite uppluckrad, vilket underlättar för hackspettar att hacka bohål. Kan du hitta någon asp vid Tvärån med hål på stammen? Att darra som ett asplöv är ett känt uttryck. Aspens löv har långa, platta skaft som gör att minsta vindpust får dem att börja röra sig.

Gränsen mellan Grisbacka och Ytterhiske

På kartan från 1775 kan man tydligt se att Tvärån utgjorde gränsen mellan Grisbacka och Ytterhiske byar. Den tidigare kustlandsvägen gick fortfarande mellan Umeå och Backens kyrka.

Väster om Lundabron

Bölesholmarna

Om man följer älven en bit uppströms från centrum så kommer man till ett par öar som erbjuder både promenadstigar och en uppskattad badplats. Här trivs både barnfamiljer, grodor och fladdermöss. Med buss nummer nio kommer man på promenadavstånd till holmarna.

Bölesholmarna bestod ursprungligen av betydligt mindre öar och på en del ställen endast små grund, men då kraftverket i Stornorrfors byggdes tog man fyllnadsmassor och skapade ett grönområde med badplats och närhet till centrala staden. Vid badplatsen finns lekredskap, toalett och grillplatser. Holmarna erbjuder gott om plats för att ta med filtar och picnickorg. För den som vill röra på sig finns en informativ naturstig som vägleder genom sumpskogen.

Promenadvägar

Hitta hit

Buss nummer nio mot Röbbäck stannar på promenadavstånd från Bölesholmarna. Stig av vid hållplats Svedjebacken eller Laxgränd.

Följ älven uppströms från centrum. Ca 600 meter från cykelbron ligger den första bron över till Bölesholmarna. Lundabron går från Tväråns utlopp på norra sidan älven.

Parkering finns på Laxgränd och Skeppargatan.

Tillgänglighet

Gångvägarna runt Bölesholmarna är breda och välskötta.

Bra att veta

I närheten av Lundabron finns en uppskattad badplats. Där finns också lekredskap och toalett.

Grillplatser finns vid badplatsen.

Genom att vandra över Lundabron kommer man till Tvärån som beskrivs på sid 23.

Artrik sumpskog

I strandskogen vid Bölesholmarna är marken på många ställen översvämmad och blöt stora delar av året. Gråal och andra träd som är vanliga här trivs i fukten, men många dör till slut av syrebrist i rötterna. Den döda veden och fuktiga miljön lockar till sig många växter och djur. Här finns mängder av mossor, lavar, svampar och insekter som i sin tur blir mat åt många fåglar. Det ser lite skräpigt ut men är en artrik naturtyp som blir mer och mer ovanlig.

Kväkande grodor

I gölen nära den röda gångbron på södra delen av Bölesholmarna trivs grodor, både vanlig groda och åkergroda. Åkergrodan har lite spetsigare nos än den vanliga grodan. I början av maj hörs ett lågmält knorrande från dammen när hanarna lockar honorna till parning. Alla grodor är fridlysta.

Fladdermöss och fåglar

Fladdermöss är mest aktiva på natten. Med hjälp av ultraljud som studsar tillbaka mot föremål kan de flyga genom mörkret utan att krocka. På samma sätt hittar de sina små bytesdjur. Under en enda natt kan en fladdermus fånga flera tusen myggor. De bor ofta i gamla byggnader, i jordkällare eller på vinden men gör sällan någon skada. I Umetrakten har man

hittat ca 8 olika fladdermusarter och på Bölesholmarna är nordfladdermusen vanligast.

Under sena kvällar och tidiga morgnar kan man under försommaren höra den vackert skönsjungande näktergalen vid Bölesholmarna. Mindre hackspett är en annan fågelart som kan ses leta föda i gamla, döda alar.

Naturstig i lövskogsdjungeln

Vid Bölesholmarna hittar du en naturstig som leder in igenom den tätvuxna lövskogen. Informativa skyltar berättar om djur- och växtlivet i denna artrika miljö. Lär dig lite mer om mossor, insekter, fåglar, träd och blommor, t.ex. att gråalens ved passar utmärkt till träskor eller att nötväckan kan gå med huvudet före när den går ned för en trädstam.

Vinterstigar

Umeälven

Badplats

Rönn

Årstidernas park

Umeås parker

I Umeås parker finns plats för avkoppling och eftertanke men också för lek, spel och motion. Gott om sittytor inbjuder till picknick i det gröna. Upptäck stadens olika träd och buskar med en promenad längs parkstråket som går genom centrum, längs med älvens norra strand.

En fin promenad får man längs parkstråket som börjar i Vänortsparkens lummiga grönska och fortsätter genom Umeås äldsta park, Döbelns park och sedan längs med älven ända bort till Broparken som en gång i tiden var kajplats för utlastning av tjärtunnor. Utmed älven passeras lekredskap, stadsodlingar, parkour- och skate-parker, sittbänkar och Umeås kulturhus Väven. Som avslutning passar det utmärkt att sitta ner under den stora eken i Broparken.

Porlande vatten

Hitta hit

Alla busslinjer går till centrala Umeå och från Vasaplan eller Renmarkstorget tar man sig lätt till parkerna vid älven.

En cykelväg går hela vägen längs norra sidan av älven och är utmärkt att använda för att nå de centrala parkerna.

Parkering finns i något av centrala Umeås parkeringshus.

Tillgänglighet

Parkerna har välskötta gångvägar med grus eller asfalt och de flesta plogas vintertid.

Bra att veta

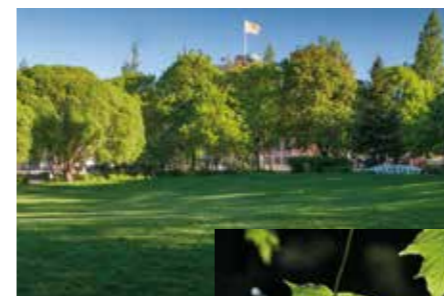
Toaletter finns vid Årstidernas park, på kulturhuset Väven och vid Hammagasinet.

I parkerna finns gott om bänkar att sitta ner på. Ta gärna med en filt och sitt på någon av gräsytona.

Picknick är enkelt i Umeås parker. Antingen tar du med dig en korg hemifrån eller så är det lätt att slinka in på någon butik och köpa något gott att ta med sig.

Träd från norra halvklotet

Ända sedan 1800-talet har exotiska träd planterats i Umeås parker. Ursprungligen kom de från öst eller från försöksplantskolor i södra Sverige, exempelvis lagerpoppel och sibirisk cembratall. Numera planteras utvalda träd från hela norra halvklotet. Exempel på träd som planterats under senare år är ullungrönn och katsura.

Lagerpopplar viktiga för Umeå

Umeås äldsta stadsträd planterades 1865. Det var lagerpopplar och de kan i dag ses i Döbelns park sydväst om von Döbelns monument. 1883 planterades det även lagerpopplar som brandskydd längs östra esplanaden. De kom till nytta fem år senare vid den stora stadsbranden 1888. Då stoppades branden av den några år tidigare anlagda trädallén.

Gratis fiske i Umeälven

I Umeå finns ett stort utbud av fiskemöjligheter oavsett om du är nybörjare eller rutinerad. Nedströms cykelbron får du fiska helt gratis med handredskap enligt gällande sötvattensregler. Det gäller även fiske i centrala Umeå. Uppströms cykelbron och på många andra platser finns det fiskekort att köpa. Läs mer om fiskekort och fiske regler på:
<https://www.fiskekort.se/umea/>

Björkarnas stad

Den stora stadsbranden som ödelade centrala Umeå 1888, stoppades av Östra Esplanaden med sin trädallé av lagerpopplar. Efter branden byggdes det fler esplanader som brandskydd, men då valde man i stället att plantera björkar. Vid den tiden fanns det ungefär dubbelt så många björkar i centrala Umeå som i dag och de gav en särskild karaktär åt Umeå som kom att kallas Björkarnas stad. Än i dag vårdas de ca 2 300 björkarna i Umeå och de bidrar till ett bättre klimat och en grönare stad - Green Umeå.

Kajor och kebab

Där djuren hittar mat och skydd, där kan de leva. Snabbmatskedjorna uppskattas nog lika mycket av kajor som av oss. Studera gärna en kaja - se hur den rör sig och spanar efter möjliga skrovsmål. Kajan är en smart och klok fågel som har anpassat sig bra till vår stadsmiljö, till allmänhetens förtret.

Stig i Gammlia skogen

Gammlia skogen

Mitt i Umeå ligger detta naturområde som förutom motionsspår erbjuder naturupplevelser på djupa skogsstigar förbi solbelysta klipphällar och över myrmark med hjortronblom.

Variationsrikt grönområde

Gammlia skogen är en av Sveriges största och mest centralt belägna stadsskogar. Området har under många år använts för rekreation och har gott om anläggningar för idrott. Skogen är omväxlande med både gammal granskog och lite yngre lövskog.

I den norra delen finns en våtmark med en liten göl och kringliggande myrmark där man bl.a.

kan finna hjortronblom. Vid Hällamarken och Bergknallen finns öppna ytor där det passar bra att sitta ner på en filt och inta medhavd matsäck. Dit når också solen eftersom träden är lite glesare runt omkring. För den som vill koka kaffe eller laga mat över öppen eld finns grillplatser på friluftsmuseet och i Brantbergsbacken. I resten av skogen är det eldningsförbud.

Under bronsåldern för 3000 år sedan var Gammlia skogen en halvö som stack ut i en havsvik. Då gick havet ända upp till de övre delarna av den nuvarande skogen.

Kvarnen

Hitta hit

Buss nr 2, 7 och 5 stannar på gångavstånd från Gamliaskogen.

Eftersom skogen ligger så centralt kan man lätt komma dit med cykel från olika håll. Från centrum är det bara en kilometer till Gammlia.

Parkering finns vid läns museet och vid Bräntbergsbacken.

Tillgänglighet

I detta område finns både grusvägar och skogsstigar. Handikapparkering och handikapptoiletter finns vid friluftsmuseet Gammlia.

Bra att veta

Grillplats med bänkar finns vid friluftsmuseet och vid Bräntbergsbacken. Där finns också tillgång till ved. Eldningsförbud råder i resten av skogen.

Toaletter finns vid friluftsmuseet Gammlia.

Vintertid finns det både skidspår och promenadvägar i skogen.

Ett nätverk av skogsstigar

Den som viker av från de breda motionsspåren och vägarna kommer att upptäcka ett nätverk av stigar som leder in i en skog med gamla träd, solbeysta gläntor, blåbärsris, myrstackar och våtmarker. Det är inte ovanligt att möta rådjur och andra fyrfota djur i skogen. I östra delen av Gamliaskogen finns ett skogsparti som är närmare 200 år och där man kan hitta träd som är över 35 meter höga. På många ställen finns omkullfallna träd som blivit bostad åt mängder av skalbaggar och andra småkryp.

Västerbottens museum

Intill Gamliaskogen ligger friluftsmuseet Gammlia med byggnader och miljöer som berättar om det gamla Västerbotten. Sommartid bemannas gårdarna och samevistet av värdar i tidsenlig klädsel som berättar om livet i de gamla miljöerna.

Soliga berghällar

Vid hållamarken och bergknallen finns det öppna berghällar lite avses från motions-spåren. Där passar det utmärkt att sitta ner på en filt och njuta av solen och kanske äta medhavd matsäck. Även på vårvintern är dessa platser väl värda att ta sig till med ett värmande sittunderlag. I skötselplanen för Gammliaaskogen är dessa hållar upptagna som platser där man kommer att hålla öppet och se till att vegetationen släpper in solljuset. Det planeras även för sittplatser.

Myrmark med hjortronblom

Vid Lidgårdans våtmark finns små vattensamlingar som stundtals är fyllda med vatten och mellan dem en myrmark där man bl.a. kan hitta hjortronblom under sommaren.

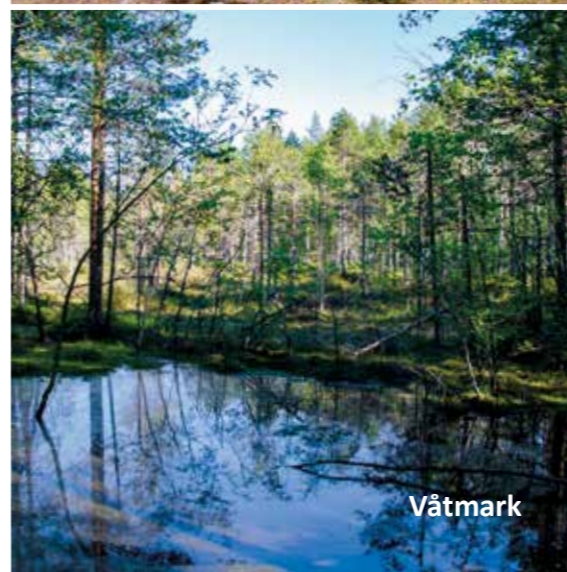
Hjortron

Samiskt viste

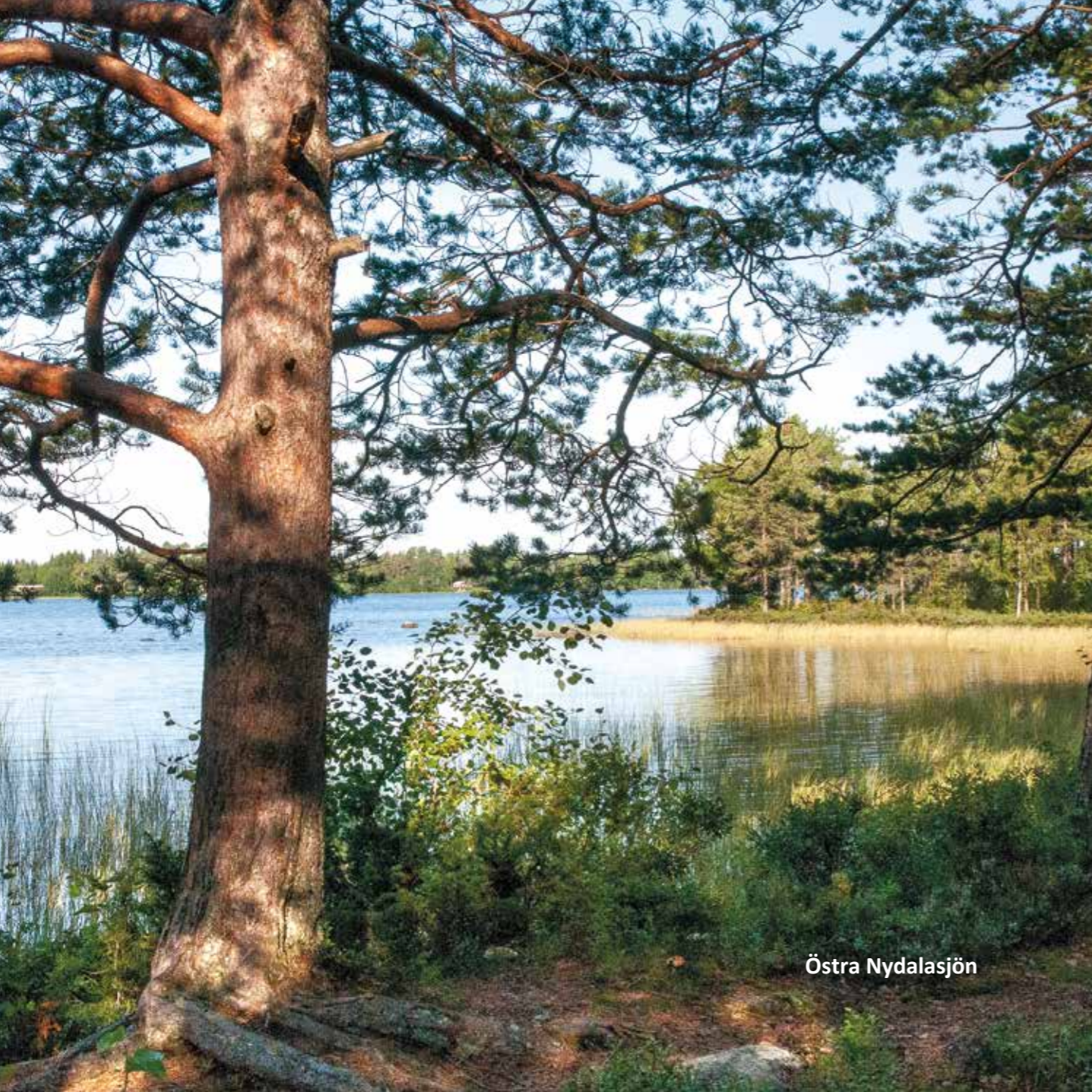
Höstkänsla

Våtmark

Skogsmark

Östra Nydalsjön

Nydalsjön

Runt Nydalsjön finns det gott om platser för friluftsliv året runt. Sjön inbjuder till bad, paddling och fiske. Här finns också gott om aktiviteter för alla åldrar, bl.a. äventyrslekplats, grillplatser, badplatser, fiskebryggor, äventyrsstig och gott om bänkar att vila sig på.

Promenadväg runt hela sjön

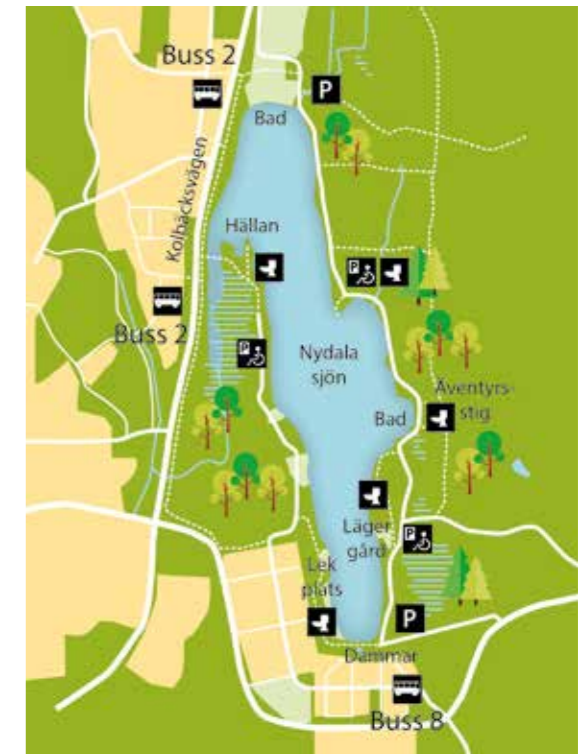
Runt hela Nydalsjön går det vägar som gör det enkelt att ta sig fram. Här samsas flanörer med motionärer och lekande barn. Många väljer att ta cykeln och har du mycket att bära så kan det vara till hjälp att ha en liten kärra.

Dagvattendammarna

Nydalas tre dagvattendammar bromsar upp det tillrinnande vattnet och minskar föroreningarna i sjön. Noga utvalda växter i och kring dammarna binder näringsämnen. Du hittar dammarna vid sjöns södra ände och där finns också informativa skyltar som berättar mer om hur de fungerar.

Gamla stugor

Under 1900-talet byggdes många små sommarstugor runt sjön. De flesta är i dag rivna men har lämnat efter sig spår av trädgårdar och de som finns kvar utgör ett trevligt inslag i miljön.

Kärleksviken

Hitta hit

Buss nummer 8 går hela vägen till sjöns sydspets. Med buss nummer två kommer man till Kinabron vid sjöns västra strand om man stiger av vid Rullstengatan.

Med cykel är det fyra kilometer från centrum.

Parkering finns vid sjöns norra och södra ände.

Tillgänglighet

Runt sjön går en bred cykelväg som bitvis är farbar med bil. Handikapparkering finns på flera platser runt sjön.

Bra att veta

Runt hela sjön finns grillplatser. Ved fylls på av Umeå kommun.

Stugorna runt sjön används i vissa fall av privatpersoner och då gäller allemansrättens grundregel "inte störa och inte förstöra".

Toaletter finns vid Kärleksviken, Dödsmansviken, Nydalabadet, Hällan, Äventyrslekplatsen och vid KFUMs lägergård.

En sjö med historia

Vattentäkt

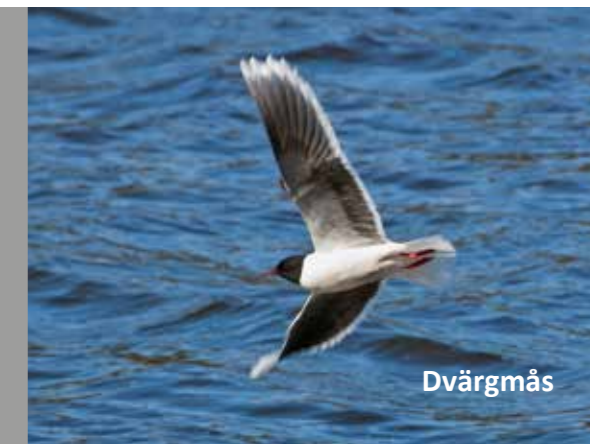
Under 1800-talet tyckte Umeås borgmästare att det behövdes en vattentäkt för dricksvatten och för brandskyddet. Man valde Nydalasjön (eller Taflesjön som den då hette). Den låg bra till eftersom man kunde använda sjöfallet ner mot Umeå.

Kustlandsvägen

På medeltiden tog man hästen om man skulle resa mellan norra och södra Sverige. Man följde då Norrstigen längs kusten, en forväg som senare kom att benämnas kustlandsvägen. Rester av den finns kvar vid Nydalasjöns södra ände.

Världens minsta mås

Om du har tur kan du få se dvärgmåsar som flyger omkring och fångar insekter över vattenytan. En dvärgmås är mycket lik en skratmås – vit med svart huvud. Förutom att den är mindre och lite knubbigare så har den mörka vingundersidor.

Dvärgmås

Aktiviteter för alla

Nydalasjön erbjuder gott om aktiviteter för alla. I sydvästra änden finns en äventyrslekplats och mitt emot på sydöstra stranden ligger KFUM Umeås lägergård med aktiviteter som är öppna för allmänheten. På sjöns östra strand finns en badplats och en äventyrsstig. För den som vill vila finns det gott om bänkar och grillplatser och i norra änden hittar man sandstrand och äventyrsbad.

Fiske

Runt sjön finns flera bryggor som är utmärkta att fiska från. Vintertid är det populärt att isfiska. Du kan bl.a. få öring, regnbåge, gädda och aborre. Läs mer om fiskekort på: www.blaknuten.se

Vid Hällan

Kinabron

Kärleksviken

Sommarstuga

Te, myggmedel eller bara väldoft?

Skvattram är en växt som du hittar mellan tallarna vid sjön. Om du gnuggar bladen mellan fingrarna framträder doften tydligt. Växten har haft många användningsområden i historien, som t.ex. myggmedel och te.

Skvattram

Allemansrätten

Det finns mycket att upptäcka och uppleva i naturen. Lyssna på fåglarna. Plocka blommor att ta med hem. Ta med något att äta och gå ut i naturen, ensam eller tillsammans med vänner, familj eller släktingar. På många platser i naturen finns det särskilda ställen där man kan grilla. Din kommun kan ge tips om fina platser i naturen.

Det här får du göra i den svenska naturen:

- Gå, cykla och rida och vara nästan överallt i naturen. Men inte för nära bostadshus. Om du öppnar en grind måste du stänga den bakom dig.
- Gå, cykla och rida på privata vägar.
- Tälta något dygn i naturen. Vill du tälta längre tid måste du fråga den som äger marken.
- Bada, åka båt och gå iland, men inte nära bostadshus.
- Plocka blommor, bär och svamp.
- Fiska med metspö och kastspö utmed kusten och i de fem största sjöarna (Mälaren, Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland).

- Du får göra upp en liten eld om du är försiktig. Elda inte direkt på en berghäll, den går sönder. Det är bäst att elda där det finns en särskild plats för eldning. På sommaren är det ofta förbjudet att elda. Fråga din kommun vad som gäller.

För att alla ska kunna njuta av naturen och för att vi inte ska skada djur och natur behöver vi tänka på några saker:

- Du får inte passera över tomter, trädgårdar, planteringar eller odlad mark, till exempel åkrar.
- Du får inte köra bil, motorcykel eller moped i naturen. Du får heller inte köra på stigar, parkvägar eller i motionsspår.
- Du får inte elda om det är mycket torrt

väder eller blåser hårt. Då kan elden sprida sig.

- Du får inte ta eller skada träd och buskar.
- Du får inte ta frukt, bär, grönsaker eller något annat som växer i trädgårdar, planteringar eller på åkrar.
- Lämna inte kvar eller kasta något skräp. Burkar, glas, plast och annat skräp kan skada djur och människor.
- Du får inte jaga, störa eller skada djur. Det är också förbjudet att ta fågelägg eller röra djurens bon eller ungar.
- Du får inte fiska utan tillstånd i sjöar eller vattendrag. Du behöver inte tillstånd för att fiska med metspö, kastspö vid kusten.
- Hundar får inte vara lösa i naturen under tiden 1 mars – 20 augusti. Då har djuren ungar. En lös hund kan skrämra och skada djuren. Det är bäst att alltid ha hunden kopplad i naturen.

Skogen är inte farlig

Många är vana att leva i staden och att alltid ha människor omkring sig. Då kan man tycka att det är för tyst och ensamt i skogen.

Det kan kännas farligt. Men i skogen finns inget att vara rädd för. I Sverige finns nästan inga farliga djur. De flesta djur är rädda för människor och håller sig undan.

Nationalparker och naturreservat

En del områden med särskilt viktig natur kallas nationalpark eller naturreservat. Där gäller hårdare regler. Det här märket finns på skyltar och på träd eller stolpar vid sådana områden. På anslagstavlor kan man läsa vilka regler som gäller.

Om du vill veta mer

Texten om allemansrätten är hämtad ur naturvårdsverkets informationsmaterial. Du kan läsa mer om allemansrätten på www.naturvardsverket.se/allemansratten. Du kan också ringa din kommun eller länsstyrelse.

Backenområdet

Naturskolan i Umeå

Naturskolan i Umeå startades 1991 som en resurs för skolan och förskolan i arbetet med utomhuspedagogik. 2005 väcktes frågan om Umeå skulle ta ett samlat grepp i syfte att få hållbarhetsperspektivet att genomsyra alla verksamheter – ett paraply för arbetet med hållbarhet. Ledarna deltog i utbildning och 2006 togs beslutet att alla förskolor och skolor skulle utbilda all personal samt ansöka om Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling” – ett miljöledningssystem för förskola och skola.

Sedan dess har Naturskolan stöttat arbetet på olika nivåer. I enlighet med för- och grundskolenämndens uppdragsplan ska alla verksamheter i dag arbeta utifrån målen i utmärkelsen ”Skola för hållbar utveckling”. En referensgrupp av ledare från samtliga skolområden har som stöd utformat en handlingsplan för LHU.

Genom åren har Naturskolan inspirerat alla regionens skolor att använda den omkringliggande naturen för undervisning i olika ämnen. Tillsammans har vi hittat många naturplatser runt om i kommunerna och det är några av dessa smultronställen vi nu delar med oss av i denna skrift.

Vi brukar ofta säga att naturen inte ligger så långt bort. Sedan visar vi på spännande upplevelser i bäcken bortanför fotbollsplanen eller buskaget bakom slöjdsalen. På samma sätt har vi denna gång valt att tipsa om naturplatser som ligger i närområdet, inom lokaltrafikens område.

Mer inspiration

Runt Umeå finns det mycket natur att upptäcka för den som är intresserad. Oavsett om du söker avkoppling, äventyr eller utmaningar, om du är fiskeintresserad, fågelskådare eller vill göra en picknick-utflykt med familjen, så finns det fina naturplatser att ta del av. Många är tillgängliga med landsvägsbuss eller cykel medan andra kan nås med bil. Här ger vi exempel på var du kan hitta mer inspiration.

Friluftsliv kring Umeå, Josefin Lämås och Petter Lämås, Calazo förlag 2017

Guiden till Umeås natur, red. Anders Enetjärn, Umeå 1999

http://www.enetjarnnatur.se/site_specific/uploaded_files/7851/GuidentillUmeasNatur.pdf

Stadsliden i Umeå - plan för utveckling och förvaltning, red. Nina Ingvarsson, Umeå 2016

http://www.umea.se/download/18.4a811e861571b5b2a3e18e8a/1475229981049/Stadsliden%20-%20Plan%20f%C3%B6r%20utveckling%20och%20f%C3%B6rvaltning%202016-2025_mindre.pdf

Umeå kommuns informationssidor om natur i Umeå. <http://www.umea.se/umeakommun/kulturochfritid/idrottmotionochfriluftsliv/friluftslivochmotion/naturomraden.4.47ef0ac5128fb2981a28000558.html>

Umeåregionens officiella turistguide Visit Umeå har information om utflyktsmål och naturområden, <http://www.visitumea.se>

Umeå stadsnatur, Anders Enetjärn, Umeå 2003

http://www.umea.se/download/18.bbd1b101a585d704800020551/umea_stadsnatur_2.pdf

Ume älvdal - Webbplats, Stiftelsen Natur- och Kulturvårdsleden i Umeälvens dalgång

<http://www.umealvdal.se>

Naturskolan i Umeå

Besök: Maja Beskowskolan

Fridhemsvägen 2, 903 37 Umeå

Postadress: Umeå kommun, 901 84 Umeå

090-16 50 95

naturskolan@umea.se

www.umea.se/naturskolan